

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
ЧЕРВЕНЬ
Число 6 (222)
КИЇВ 2020

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

НОЧІ ІСТОРІЇ

Кровенить донині й шрам, вораний у нашу благословенну землю в червні 1941 року фашистськими зайдами. Мабуть, так буде й тоді, коли нові покоління придуть у світ, якщо забудуться гіркі уроки історії.

Чернігівщина лежить далеко від західних рубежів України, але й вона відразу ж відчула згубний дух війни. Це зараз новоявлений цар московський заявляє, що ту найстрашнішу війну виграла росіяни без інших народів. А куди ж тоді поділися тисячі тисяч чернігівських молодих чоловіків, чи не в карельських болотах, підмосковних пущах та інших чужих просторах донині розсипані їхні кості, чи не вони боронили Москву в той час, коли перелякани московські вожді, на всяк випадок, мурували бетонні підземки в розлогих оренбурзьких просторах? А які землі й люди проковтували ешелони українського зерна, заводське обладнання й техніку, безкілечні гурти коней, корів, овець, які гнали поліські пастухи вслід за збіглим начальством? Це все той же гіркий початок української Другої світової війни, що став ніччю нашої історії.

Її подальші сторінки, котрі насильно писалися від того дня, коли в німецькій окупації опинилися перші два наші райони – Добрянський та Семенівський, вписалися в долю сіверян кривавим шрамом. Про це написано десятки книг, створено стільки ж кінострічок і картин, не кажучи вже про агітки чергових партійних слоблудів. Таким же вічним смутком овіяні й сотні обелісків та братських могил у всіх куточках нашої малої батьківщини. Шкода тільки, що вони всі безповоротніше зникають у непам'яті, що наймолодше покоління практично не знає, якими жертвовно великими були його діди й бабусі

Українська історія вкрита такими кривавими шрамами, які не загоюються ні від давності, ні під променями помітних звершень. У світовому контексті ми наче займаємо проміжне місце між заходом і сходом – як отой легендарний оборонний Троянів вал, насипаний колись нашими давніми предками і зруйнований згодом майже дощенту спритними нащадками без честі й пам'яті.

в часи велетенського протистояння світлих і чорних сил. Що ж, війни затівають вожді, а омивають кров'ю їх простолоудини. От тільки б пам'ятати про це всім, щоб не повторювалися ночі історії...

Страшна статистика людських втрат. За час окупації фашисти знищили понад 127 тисяч мирних жителів. Скорботний список знищених населених пунктів очолює стражденна Корюківка, в якій карателі позбавили життя понад семи тисяч жінок і чоловіків, немовлят і стариків. А за нею ж обгорілими димарями волають до небес і Козари, і Піски, і Срібне з сотнями інших островів людського буття. Нема прощення катам нашого народу, котрі почали різню саме з ночей червневих сорок першого. І коли люди з короткою пам'яттю уже нині, розв'язавши на сході України чергову війну, просторікують про українців-колабораціоністів, хочеться

спитати: а де ж була сильна непереможна армія Червона, кому служила мільйонна російська армія Власова, що не здавалася й на підступах до Берліна в 1945 році? Правда історії не терпить перекручень чи замовчування.

Важка доля почала свій чорний відлік у червні 1941-го і для тисяч українських воїнів. Фоліанти мемуарів всіяких генералів минулої війни, як правило, оминали саму реальну серцевину глобальних прорахунків верховної влади, бо самі були її породженням. Солдатські ж спогади тонули й тонуть у політичних трясовинах сучасності. І відходить у вічність нерозгадана таємниця найбільшої в історії катастрофи, і не страшить вона нових сівачів розбрату й братовбивства. Спитати б поради у ветеранів Другої світової, так їх уже слабосилних, німецьких, буквально одиниці залишилися на самоті з власною окопною правдою та соціальними сучасними кривдами.

Не спитати поради і в тисяч поліщуків, які пішли у безсмертя під час Другої світової.

Час немилосердний. Ось уже і в нашому земляцтві, в якому ветерани завжди були в пошані, залишилося в строю троє справжніх воїнів: Будьонний Володимир Дмитрович, Лойко Микола Каленикович, Рейський Владислав Степанович – слава і хвала їм повсякчас! Та їм, як і кожному з нас, болить те, що в донецьких глинистих і піщаних степах знову ллється кров українських патріотів, тільки недруг прийшов до козацької Савур-могили з іншого боку. І ростуть у містах та селах України обеліски на могилах Героїв, як знаки святої пам'яті народної. Ростуть поряд із знаками шани тим, хто починав свій ратний подвиг у червні 1941 року.

Пам'ятаймо ж про це, дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство
Чернігівське земляцтво"

Той, хто в біді покидає свій народ, стає його ворогом.
Ч. АЙТМАТОВ

У ЧЕРВНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

КРЕКОТЕНЬ Сергій Якович – 90-ліття. Народився 21 червня 1930 року в с. Верховлісся Корюківського р-ну. Учасник трудового фронту у роки Другої світової війни, учасник ліквідації аварії на ЧАЕС, учасник надання допомоги з електрифікації під час війни в Афганістані. Нагороджений орденами "Знак пошани", Трудового Червоного Прапора, медалями та іншими відзнаками. Автор 4-х дослідницьких книг з історії Чернігівщини. Почесний енергетик СРСР, заслужений енергетик України.

ГОЛОБОРОДЬКО Володимир Ілліч – 80-річчя. Народився 7 червня 1940 року в с. Галиця Ніжинського р-ну. Український журналіст, письменник-сатирик. Член Національної спілки журналістів України, Всеукраїнського товариства політ'язнів і репресованих, оглядач газети "Правда України".

ДЕМЧЕНКО Валерій Федорович – 80-річчя. Народився 16 червня 1940 року в с. Донцівка Новопсковського району Луганської обл. (проживав у Чернігові). Перебував на комсомольській та партійній роботі. Лауреат літературної премії ім. Остапа Вишні. Автор кількох сатиричних збірок. Член НСПУ, НСЖУ, заслужений журналіст України. Член редакційної ради газети "Отчий поріг".

МИХАЛКО Андрій Якович – 80-річчя. Народився 22 червня 1940 року в с. Лошакова Гута Козелецького р-ну. Працював генеральним директором ремонтно-будівельного підприємства "Ремонтник". Заслужений будівельник України.

ІВАЩЕНКО Григорій Іванович – 75-річчя. Народився 3 червня 1945 року в Прилуках. Проходив службу на посадах від командира взводу до начальника Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України. Кандидат військових наук, старший науковий співробітник, генерал-майор. Нагороджений орденом та 10 медалями.

ОСАДЧИЙ Петро Сергійович – 75-річчя. Народився 12 червня 1945 року в с. Хлоп'яники Сосницького р-ну. Вчитель середньої школи №200 м. Києва.

КОЛЯДА Петро Васильович – 75-річчя. Народився 30 червня 1945 року в с. Високе Борзнянського р-ну. Працював заступником Міністра внутрішніх справ України – начальником Головного слідчого управління. Генерал-полковник міліції. Заслужений юрист України. Нагороджений орденом "За заслуги" III ст., медаллю "За працю і звитягу" та рядом інших відзнак.

МІТЮХІНА Надія Михайлівна – 70-річчя. Народилася 1 червня 1950 року у с. Окунінів Козелецького р-ну. Працівник Київського муніципального театру ляльок.

СОЛОВ'ЯН Ганна Миколаївна – 70-річчя. Народилася 1 червня 1950 року в Новгород-Сіверську. Старший науковий співробітник Інституту кардіології ім. академіка М.Д. Стражеска. Кандидат медичних наук.

ШАПОВАЛ Микола Олександрович – 65-річчя. Народився 8 червня 1950 року в с. Стара Басань Бобровицького р-ну. Пенсіонер МВС України.

БОЯРЧУК Петро Петрович – 70-річчя. Народився 9 червня 1950 року в с. Красне Бахмацького р-ну. Завідувач відділу ЦК профспілки працівників державних установ.

САВЧЕНКО Віктор Іванович – 70-річчя. Народився 11 червня 1950 року в с. Кобижча Бобровицького р-ну. Генеральний директор ТОВ "Фірма Укроп". Заслужений машинобудівник України.

БОБРОВСЬКИЙ Віктор Сергійович – 70-річчя. Народився 20 червня 1950 року в м. Кисельовськ РФ. Відповідальний за створення у Сосницькому р-ні об'єктів аль-

тернативної енергетики. Засновник і директор СКБ "Ватра".

ПЛЮТА Марія Іванівна – 65-річчя. Народилася 3 червня 1955 р. у с. Євминка Козелецького р-ну. Працює заступником головного бухгалтера ТОВ "Реотон".

ПЛИТЧУК Олена Миколаївна – 65-річчя. Народилася 3 червня 1955 року в Ніжині. Працювала начальником відділу "Укртранснафта".

ОМЕЛЬЧЕНКО Віктор Ігнатович – 65-річчя. Народився 4 червня 1955 року у Козельці. Заступник начальника відділу виставково-ярмаркової діяльності Національного комплексу "Експоцентр України".

ТАРАСЕНКО Олексій Михайлович – 65-річчя. Народився 9 червня 1955 року в с. Печі Борзнянського р-ну. Працював заступником голови районної ради м. Вишгород Київської області.

БУЗАК Іван Іванович – 65-річчя. Народився 12 червня 1955 року у с. Чорна Тиса Рахівського р-ну Закарпатської обл. Працював на керівних посадах у органах влади Корюківського р-ну.

КОЛЕСНИК Тетяна Григорівна – 65-річчя. Народилася 15 червня 1955 року в с. Стара Басань Бобровицького р-ну. Фотограф Київського державного заводу "Буревісник".

КУГАТКІНА Олена Валентинівна – 65-річчя. Народилася 16 червня 1955 року в Чернігові. Понад 30 років працює директором музичної школи № 36. Обиравалася депутатом Мінської райради м. Києва.

БУЛІСНКО В'ячеслав Миколайович – 65-річчя. Народився 28 червня 1955 року в Приморському краї РФ (с. Промисловка, Шкотовський р-н), батьки родом із с. Хлоп'яники Сосницького р-ну. Заступник генерального директора з технічних питань ОПТЗ Державного управління справами.

ГРИЦЕНКО Віталій Іванович – 65-річчя. Народився 29 червня 1955 року в с. Бахмач Бахмацького р-ну. Працював радником податкової служби у Департаменті відомчого контролю ДПА України.

ТОРЧИНСЬКИЙ Віктор Петрович – 60-річчя. Народився 7 червня 1960 року в с. Грибова Рудня Ріпкинського р-ну. Працював в УМВС м. Києва – від рядового до майора, начальника паспортного столу.

КОРІНЬ Олена Василівна – 60-річчя. Народилася 27 червня 1960 року в с. Наумівка Корюківського р-ну. Працює директором департаменту ПАТ "Київхліб".

ВЕЛИЧКО Галина Іванівна – 60-річчя. Народилася 28 червня 1960 року в Ніжині. Заступник начальника управління ДК "Укртрансгаз".

СОБОРА Володимир Григорович – 60-річчя. Народився 21 червня 1960 року в с. Тиниця Бахмацького р-ну. Військовослужбовець, пенсіонер.

ПРОЦЕНКО Юрій Олександрович – 60-річчя. Народився 28 червня 1960 року в с. Любомудрівка Борзнянського р-ну. Директор торгового дому ВАТ "Меридіан" ім. С.П. Корольова. Почесний член Ради Чернігівського земляцтва.

ШЕВЧЕНКО Надія Іванівна – 55-річчя. Народилася 24 червня 1965 року в с. Верховлісся Корюківського р-ну. Заступник начальника АГВ фармацевтичної компанії "Артур-К".

ВИПИРАЙЛЕНКО Ніла Іванівна – 55-річчя. Народилася 5 червня 1965 року в с. Бережівка Ічнянського р-ну. Провізор ВАТ ВВП "Укрзооветпромстач".

ТЕТЯНИЧ Олена Іванівна – 55-річчя. Народилася 24 червня 1965 року в с. Степові Хутори Носівського р-ну. Працівник школи №277 м. Києва.

Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного добротворства в ім'я рідної землі.

ЖИТТЄВІ

У розквіті травня до заступниці голови Коропського відділення Антоніни Дмитрівни Гавриленко завітав ювілей – шістдесят п'ять років крокує вона звивистими земними дорогами, на одній із яких ми й зустрілися.

орієнтири

Та спершу я познайомилася з її мамою – писала матеріал про цю неординарну жінку в газету "Коропщина". На жаль, три роки тому вона відійшла у засвіти. Антоніна Дмитрівна дуже сумує за мамою, туга й біль звучать у голосі, коли розповідає про неї, але їй гордість. Олександра Володимирівна була незвичайною жінкою, і саме від неї, від своєї родини донька взяла усе найкраще, що й стало її життєвим кредо: "Роби добро, твори красу, живи з любов'ю!"

– Маму вирізняли надзвичайна справедливість і чесність, – розповідає Антоніна Дмитрівна. – Вона болісно переживала людську непорядність, мужньо долала життєві негаразди. За спеціальністю була вчителем математики, а за натурою – лідером. Ми рідко бачили її вдома, особливо, як працювала секретарем парторганізації, а потім – головою Оболонської сільської ради. А скільки часу й сил витратила вона, зокрема, на відкриття Обеліску на Оболонському плацдармі, на відродження в селі церкви. Батько, Дмитро Олексійович, в армії підірвав здоров'я, але теж трудився не покладаючи рук. А для мами він був неперевершеним авторитетом, все в родині трималося на довір'ї, на повазі одне до одного.

З такої сім'ї, де панували справжні цінності, й пішла Антоніна Дмитрівна в життя. Серед дітей була старшою. Сестра Ніна оселилася в Сосниці, працювала майстром-технологом на хлібозаводі, брат Микола – киянин, займається бізнесом. Беручка до навчання, Тоня успішно закінчила вісім класів і вступила на дошкільне відділення Прилуцького педучилища, по закінченні якого (з відзнакою!) її розподілили музкерівником в дитячий садок Носівської дослідно-селекційної станції, бо добре володіла баяном.

Про роботу в Носівці зберегла найкращі спогади. Та саме тоді відкривався

дитячий садок швейно-галантерейної фабрики в Сосниці, і дівчина переїздить туди. А далі – кохання, одруження і від'їзд з чоловіком Володимиром у місто Кіровськ Луганської області, де влаштувалася на роботу в дитсадок шахтоуправління "Стаханов-вугілля". Там народилася донька Наталка, і молода мама, яка на той час уже заочно навчалася в столич-

ному педінституті, мусила брати академ-відпустку.

1982 року сім'я оселилася в Києві. Працювала вихователькою в дитсадку на Виноградарі, а потім – методистом у садку № 127 у Святошинському районі. Роботі віддавалася сповна, щороку на час відпустки замінювала завідувачку.

Варто зачепити тему виховання дітей, як її очі затоплює таке тепло...

– У роботі з дітьми головне – власний приклад, щирість у ставленні, – переконана Антоніна Дмитрівна. – Дитина має душею доторкнутися до життя, уміти поставити себе на місце іншого, необхідно виховувати в ній любов до

всього живого, до природи. Наш обов'язок – передати дітям народну мудрість. Примовляночки, прислів'я, колискові, народні пісеньки, хороводи – де ще знайдеш кращі приклади людського співжиття?

Така вона в усьому. Не боїться брати на себе відповідальність, ініціює багато добрих справ. З першого ж разу – одна з найактивніших організаторів святкування Дня Оболоння. Подарувала Будинку культури музичний центр, поповнює сільську бібліотеку, разом з селянами збирала кошти на придбання підсилувача.

Значну роботу проводить і як заступник голови Коропського відділення, яка проявляється в організації зібрань, в ініціюванні ідей і втіленні їх у життя.

Один з прикладів її добрих справ – допомога в організації профорієнтаційної поїздки випускників Коропщини до Національного університету культури і мистецтв. Щира патріотка України, вона разом з доньками підтримує воїнів у військовому госпіталі. Передає тим, хто потребує, одяг, різні речі.

Взимку в Києві знаходить час і для улюблених занять: вишиває бісером, в'яже гачком, працює з соломою. І вир-

шує... Вона активна членкиня районного творчого клубу "Первоцвіти Коропщини", автор проникливіх патріотичних поезій, зокрема, пісні про рідне село. Саме завдяки їй первоцвітівці побували у столичному драмтеатрі імені Франка, плавали на катері по Дніпру.

У Києві в неї найдорожчі. Донька Наталка, закінчивши академію податкової служби, працює в аудиторській компанії, молодша донька Марина отримала фах перекладача й викладача англійської мови, і захотіла світ побачити – літає стюардесою на авіалініях Катару, а внучка Аміра – школярка. Бабуся неабияк радіє, що дівчинка перейняла від неї заохоченість в Оболоння, в красу життя.

Та лиш зійде сніг, мчить Антоніна Дмитрівна до батьківської оселі, де на неї чекає важка, але улюблена городня робота і теплі Деснянські хвилі... Велику частину з того, що вирощує і закриває в безліч банок, вона потім роздає. Можу засвідчити: вона вміла і надзвичайно гостинна господиня.

А скільки квітів у неї на подвір'ї, яке розмаїття... Серед них квітне її душа незрадливою любов'ю до рідної землі, до красуні Десни, до зелених лісів і голубих озер, до людей. Звісно, шматували її серце і печалі, й горе... Та її голос звучить так піднесено, коли каже:

– Я вдячна батькам, дідам, прадідам, вчителям за те, що тут живу, що насолоджуюсь природою, Десною... Це дає мені наснагу, це – мій життєвий орієнтир.

Валентина МИХАЙЛЕНКО

ДУШІ ПРЕДКІВ

Всі ми родом з дитинства. Сказано вірно, але тільки частково. Бо першопочаток захований у глибині тисячоліть, в генотипі нації, і передається з покоління в покоління.

— Народився Станіслав весною, коли все буяло красою, — згадає мати героя Тамара Ковтун. — Все віщувало квітуче життя. Син вдався допитливим, цікавим до всього. З ровесниками залюбки грався, але головні ігри малюка були напроцуд дорослими.

— Мав усього три рочки, а говорив уже: "Мамо, коли виросту, стану льотчиком і тебе покатаю в небі". А коли почав ходити в школу, дуже цікавився різними типами літаків, гвинтокрилів. Навіть завів альбом спеціальний і там розміщував фотографії численних літальних машин, їх технічні характеристики.

Така цілеспрямованість хлопчика з міста Коропа, відомого, крім древньої історії, ще й винахідником реактивного міжпланетного носія Миколою Кибальчичем, привела його до Чернігівського ліцею з підвищеною військово-фізичною підготовкою, створеного на базі знаменитого вищого авіаційного училища льотчиків, що свого часу виховало кількох космонавтів. В співбесіді з начальником ліцею Іваном Остренком Станіслав продемонстрував свої знання історії підкорення повітряних просторів. І колишній пілот-випробувач зрозумів високі поривання юнака, а той не підвів ветерана.

— Не по роках був дорослим, — пригадає один з наставників Ковтуна, офіцер Євген Казанін. — І коли на другому курсі Станіслава призначили командиром відділення, то хлопці його поважали і називали не іменем, а по-батькові — Григоровичем. Він і справді був дуже зрілим, відповідальним.

Тому й закономірно, що при вступі до Харківського інституту танкових військ отримав найбільшу кількість балів серед абітурієнтів — 256 з 260 можливих, — з гордістю згадає мати. Провчився три роки, отримав диплом бакалавра з відзнакою та досяг неабияких успіхів у суто чоловічих видах спорту.

— Це вправи з гирими і бойове самбо, — пригадає пані Тамара. — На чемпіонаті України здобув друге місце, піднявши півторарядову гирю відповідно до умов змагання 245 разів.

Схоже, отак долати опір заліза чи й гідних суперників-самбістів Станіславу допомагали ще й крицеві риси характеру, часом дуже незручні для здобуття службової вигоди. Після трьох курсів навчання він... розірвав контракт з армією. Матері пояснив коротко:

— Доки в Збройних Силах п'ють і крадуть, мені там робити нічого.

Здібності привели юнака до столиці. Станіслав успішно працював у правоохоронних структурах, де його особливо цінували за досконале знання англійської. Була навіть ситуація, коли він дуже виручив колег у справі, що торкалася продажу коштовних діамантових прикрас в одному з відомих ювелірних центрів Києва.

Та найціннішим за всі діаманти стало для Станіслава справді неземне, зоряне кохання, що спалахнуло на березі Дніпра.

— Ми познайомилися в ніч на Івана Купала, — розповідає Лілія Качуріна. — За традицією Станіслав вилловив з води вінок, який я пустила на воду; бігав берегом, питав, чий то є... Людям обізнаним відомо, що коли парубок спіймав цю окрасу, а дівчина визнає, що то дійсно її, тим самим вона дає згоду на продовження стосунків. І має віншувати своїм квітковим витвором юнака, чим надає йому певні права. Таке от предковичне, купальське вінчання. Ми плавали в Дніпрі під зорями, так красиво... Потім сиділи до світанку біля вогнища і просто говорили.

Пізніше Лілія запитувала у Станіслава, а що ж його приваблює, вразило? А він і розповідає про свій ідеал жінки. Уявляв її в українському національному вбранні і босоніж. Я й кажу, а де ти збирався отаке диво зустріти на міському асфальті? Станіслав відповів, що таки ж зустрів, і ти була боса! А й справді, ми стрибли через багаття, у вишиванках, і які ж там каблукі...

Воля неба, — казали в таких випадках наші предки, — а вона поєдналася ще й з сучасними можливостями спілкування.

— Станіслав міг мені за день написати півсотні електронних повідомлень, — усміхається Лілія. — Є таке поняття, як роман в листах, а тут — роман в СМС-ках...

Отак і тривало це спілкування яскравих, самодостатніх особистостей, здатних невимушено розмовляти іноземною мовою і, часом також по-англійськи, не прощаючись, піти... Тож неважко здогадатися, чим все закінчилося.

— Кажуть, штамп у паспорті дуже впливає на жінку, — сміється Лілія, — мабуть, на чоловіка теж. Починаються будні. Але розвивалося все так світло, радісно. Напевне, це був той період життя, коли я справді почувалася щасливою.

Щастя має прикру властивість тривати недовго. Особливо в країні, де люди природженої честі і гідності мають їх постійно відстоювати. Після одного з відвідувань сином батьківського дому Тамара Ковтун зробила нескладні логічні висновки.

— Заходжу в кімнату сина, там на стіні висів протигаз. Нема! Висів бінокль — теж нема. Цікава ж робота столична в тебе, синку, що для неї протигаз потрібен. Питаю прямо — ти на Майдан?

НАМ ЗОРЯТЬ...

І знаю, що зупинити його неможливо. А потім цілий день телефон не відповідає. Телевізор дивитися неможливо – показують пожежі, розстріли. Слава Богу, тоді обійшлося...

Ми ще згадаємо це завмирання телеефіру. А тепер – до спогадів Лілії Качуріної.

– Він дуже активно діяв на Майдані Гідності. Є документальні підтвердження участі Станіслава в справах 13-ї сотні, але водночас і 31-ї. Отака нумерологія, – вдова невесело посміхається. – Під час атак "Беркута" був на барикадах, не приходив ночувати. Я дуже переживала, знаючи, що у чоловіка була незрозуміла впевненість – він загине молодим на полі бою за свою країну. Говорив, коли вже почали жити разом: він знає свою долю і не хоче від мене приховувати. "Розумієш, – казав, – я військовий, військовий за покликанням. І якщо розпочнеться війна, ти мене не втримаєш. Ні словами, ні дітьми – нічим. Це святий обов'язок кожного чоловіка – стати на захист своєї землі. Бо земля – це і є ви. Ви мене не зупините, не умовите – ніколи. Маєш це знати, маєш цим жити і бути готовою".

Після перемоги Революції Гідності Станіслав Ковтун рвався на захист Вітчизни. Було чимало незрозумілих бюрократичних перепон, про які знає і Лілія Качуріна, одна з подруг якої була спершу волонтеркою, потім довго добивалася місця в лавах українського війська. Зрештою, наш герой отримав призначення в 25-ту бригаду.

– З якою радістю він приїхав додому! – згадує мати. – Ненадовго, бо вже за тиждень опинився на кордоні з Росією.

– Оскільки добре знав, що розмови з "мобільника" totally прослуховуються ворогом, жодних бойових подробиць не повідомляв, особливо географічних, – додає Лілія Качуріна. – Деякі доволі умовні точки дислокації ми дізнавалися, відправляючи посилки – це ж був 2014-й рік, армія гола й боса. Потрібні були так звані "розгрузки", біноклі, бензопилки навіть, не кажучи про їжу – це само собою.

Адресувати поштові відправлення можна було б з цілком доречною поміткою: "Зона пекла". Російські окупанти навісніли. Після поранення командира танка екіпаж очолив Станіслав. Радів, що може сповна задіяти військові знання, отримані в Харкові – цілих п'ять неповних днів...

– Весь цей час тривали тяжкі бої під Шахтарськом, – Тамарі Ковтун важко стримувати сльози. – Щодня він мене набирив, запевняв коротенько, що все добре, а п'ятого дня – мовчанка...

Знову – згадаймо Майдан! – лиховісна тиша в ефірі. Тільки не в телевізійному, де шукала новин згорьована мати – там постійно виникали повідомлення про зростаючу напругу протистоянь. Лише пізніше вона дізналася, що напередодні у розмові з товаришем Станіслав сказав: "Мабуть, я з цього бою не вийду. Російські танки, "гради", снайпери, шквальний вогонь безперестанку..."

– Людям завжди легше вижити, коли вони забувають про інших, а особливо, коли зрікаються гідності, – промовляє Лілія Качуріна. – А для Станіслава три найважливіших поняття були в житті: Україна, справедливість, честь. За це він був готовий померти.

Як тут не згадати слова:

"Я не здамся без бою..." Не здаються в бою!

Там вирішують долю і майбутність свою.

Не може лицар відступати. Навіть, коли ревуть гармати, І груди вже торкає сталь. Три маєш меч – то рівно стань.

А тим часом Станіслав Ковтун раніше був представлений до нагороди за мужність у бою на одному з українських блокпостів, коли він, рятуючи побратимів, викликав артиле-

рійський вогонь ЗСУ на себе. Набагато пізніше медаль урочисто вручили матері героя. І вона дізналася, що нагородний документ підписано 29.07.2014 р. – показує на дату Тамара Ковтун, – а 31 липня він загинув. Так і не дізнався про вдячність Верховного Головнокомандувача...

Вражають обставини смерті воїна. В останньому для себе бою командир танка виявив, що куля снайпера заклінила патронну коробку кулемета, не прикриту бронею. Це різко знижувало атакуючі можливості грізної машини. І тоді Станіслав по пояс піднявся з баштового люка і голіруч, збивши до крові долоні, усунув несправність. І кулемет ожив!

Але снайпер встиг знову прицілитися. Страшна куля калібру 12,7 міліметра влетіла в шию командира, коли він повертався до башти...

Екіпаж, завдяки мужності свого очільника, з честю воював далі. І ніні підтримує тісні зв'язки з родиною героя.

"Козацькому роду нема переводу". Те, що слов'янські боги поєднали на березі Дніпра, те, що засвідчене политим кров'ю військовим квитком Станіслава Ковтуна, має гідне продовження і неодмінне прийдешнє.

– Крім слів Станіслава про загибель на полі бою за свою Україну, він також стверджував, що в нього буде син. Тільки син! Отак і є в нас синочок на ймення Остап. Коли батька вбили російські наймити,

йому було рік і три місяці, ясно, ніяк не може пам'ятати Станіслава. – Лілія хвилюється. – Для мене було спершу дуже дивним, що Остапчик упевнено продовжує його в таких речах, – я раніше вважала, – діти засвоюють, копіюючи дорослих. Сміх, голос, міміка... Думала, що діти просто бачать і повторюють. Але виявилось, то є суто генетичне, в самій крові. І фрази буде так самісінько, і гумор, батькові притаманний...

"Не вмирає душа наша, не вмирає воля" – сказано батьком Тарасом. Залишається навести рядок з пісні, яку народний самодіяльний хор "Барвінок" села Піски Чернігівського району виконує на вшанування ветеранів Другої світової війни: "І душі предків нам зорять з височини – у день майбутній з нами йдуть вони".

Ростислав МУСІЄНКО

Німецький полон у долях воїнів-земляків

22 червня 1941 року – ця дата поділила навпіл мирне життя наших людей. Німецьке вторгнення принесло горе та страждання на окуповані землі. Але не менше горя зазнали ті, хто зі зброєю в руках намагалися зупинити ворога – наші воїни.

Поглянемо на події 1941 року через долі воїнів-земляків, які служили тоді в лавах Червоної армії або були призвані до неї з наших сіл.

Досліджуючи справи репресованих земляків, помітив дивну річ – виявляється, ще у 1938 році слідчі НКВС, фабрикуючи численні справи "ворогів народу", виявляли так звані групи, які повинні були підняти повстання, коли німці нападуть на СРСР. А ще в деяких справах знаходимо свідчення односельців, де зазначається, що арештований хвалив німців за те, що вони культурні, освічені та інше.

Так, міфи, ілюзії, які сіяли в народ з обох боків – радянської та німецької систем – рухнули, як примарна віра у щось велике, непереможне та людяне. Війна стала суворою реальністю та розплатою людськими життями за всі нелюдські експерименти творців на-сильницьких ідеологій.

Саме це і можна побачити у військовій долі воїнів-земляків, які з червня 1941 року на фронтах війни попри всю мужність попадали до німецького полону.

Нещодавно я завершив уточнення матеріалів про загиблих воїнів Хмельницької громади Чернігівського району. Список воїнів-земляків, які не повернулися з фронтів війни, складається із 268 прізвищ, а це: загинули в бою – 70, зникли безвісті – 137, загинули в полоні – 11, померли в військових шпиталях – 16, засуджених – 3, короткі відомості – 31. Зверніть увагу, що кількість зниклих без вісті та короткої інформації значно перевищує інформацію про тих, чия доля відома – 168 проти 100.

Великі втрати 1941 року навіть у документах намагалися приховати, наприклад, виправлений запис у відомостях про рядового Трохима Захаровича Вялого із с. Хмельниця.

В інших листах, як вирок та приреченість на довге очікування повернення з небуття, зазначалося "зник безвісти".

Події на фронтах були приголомшливі – радянські військові частини на різних ділянках фронтів оточувалися і, крім тисяч вбитих, до полону потрапляла не менша кількість воїнів.

Повернуся до уточнених списків Хмельницької громади. Під час жорстоких боїв воїни потрапили до німецького полону: 1941 р. – Брянськ (липень–серпень), Нарва та Виборг (серпень), р. Десна (серпень), Жуківка (вересень), с. Дольник – Одеська обл. (листопад). Цей перелік продовжується і в 1942, 1943 та

1944 роках. Із 11 полонених 9 загинули в таборах, інші були звільнені, повторно призвані до лав армії, де у боях загинули чи померли від поранень.

Пам'ять про загиблих у полоні залишилась у архівних документах – картках військовополонених. Для прикладу подаємо одну з них.

"Быховец Григорий Васильевич (31.01.1896 – 19.09.1942) – с. Рябцы, українець, рядовий, попал в німецький плен 12.08.1941 г. в районі Нарва. Находився в лагері шталаг IV В, лагерний номер – 173134. Погиб в плену, похоронен Мерзербург".

На сьогодні уточнені списки про загиблих воїнів-земляків 29 сільських громад Чернігівського району. У списках 564 воїнів, які перебували в полоні: 247 – маємо короткі відомості; а 317 – перебували в 105 німецьких таборах (Біло-русь, Німеччина, Норвегія, Польща, Росія, Україна, Фінляндія, Франція та ін.).

На картках військовополонених залишились останні свідчення про земляків, на яких можна зустріти фото, навіть відбитки пальців. На більшості під німецькими хрестами коротенька інформація про полоненого, про переміщення з одного табору до іншого та дата загибелі.

Багато років документи були засекречені. До останніх днів життя синів виглядали зажурені батьківські очі. Сьогодні повертаємо загиблих воїнів до своїх сіл, адже уточнені списки, копії знайдених документів передаються до сільських громад. Можливо, таким чином заспокоїмо душі наших воїнів-земляків, на долю яких випало пройти нелюдське коло воєнного пекла 1941 року.

Андрій КУРДАНОВ

КЛИЧ ПЕРЕМОГИ

У пам'ять про тих, чий імена вписані в наші серця, ми покладемо живі квіти. Так, керівник Коропського відділення Віктор Кузуб разом з Антоніною Гавриленко та керівником ветеранського відділення Сергієм Кудіним 9 травня вшанували пам'ять загиблих покладанням квітів до меморіалу в с. Оболоння Коропського району.

Поблизу цього села 10–15 вересня 1943 року відбувся кровопролитний бій стрілецьких дивізій Червоної армії з німецько-фашистськими загарбни-

Не зникне з пам'яті людської, не піде в небуття великий подвиг і велика трагедія нашого народу. У сонячні травневі дні ми відзначили 75-ту річницю перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, 75-та весна віддаляє від подій переможного травня 1945 року.

ками, в якому полягли смертю хоробрих близько тисячі наших воїнів, 258 уродженців села нагороджені орденами і медалями за бойові подвиги.

На сьогодні в Коропському районі залишилось живих 16 ветеранів, які брали участь в бойових діях 1939–1945 років. Довічний уклін і слава солдату-переможцю, ветеранам війни та праці за мужність і відвагу, за вірність Батьківщині, за наше життя!

Ганна СКРИПКА

Напередодні відзначення Дня пам'яті та примирення і 75-х роковин Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні Чернігівська ОУНБ ім. В.Г. Короленка отримала у подарунок книгу чернігівського краєзнавця Олександра Молибога "Іван Григорович Андрієнко: від солдата – до ветерана". Автор визначив її як біографічний нарис. Його герой – безпосередній учасник бойових дій у Другій світовій війні Іван Григорович Андрієнко.

Розкрита ще одна солдатська доля

Народився Іван Григорович 1924 року в селі Бакланова Муравейка Куликівського району в сім'ї солдата Першої світової війни. Дід Івана мав гарне господарство і був заможним селянином. Мати народилася в селі Анисів Чернігівського району.

Під час колективізації у сім'ї забрали годувальників – двох коней, виселили з хати, збудованої дідом Демидом, і передали її для господарських потреб колгоспу. Дітям з матір'ю, яка на той час була вдовою, дали поганеньку хатинку. Тут вони прожили три роки. Нарешті вдалося придбати своє житло. І тут почалася війна. Восени 1941 року в Бакланову Муравейку увійшли окупанти. Іван Андрієнко був свідком того, як поліцаї допомагали новій владі відправляти дівчат на примусові роботи до Німеччини, а партизани напали на німців та поліцаїв, підпалили молотарку, розбили молочарню і роздали молоко селянам.

Восени 1943 року з Чернігівщини вигнали нацистських окупантів. Івана Андрієнка мобілізували до армії. Він потрапив до дивізійної школи молодших командирів 4-ї повітряно-десантної гвардійської стрілецької дивізії, яка розміщувалася у трьох хатах села Андріївка Чернігівського району. 15 вересня 1943 року Іван прийняв військову присягу. Йому було присвоєно воїнське звання сержанта. Юнак потрапив на 2-й Український фронт. З того часу Іван Григорович пройшов з боями Західну Україну, Румунію, Угорщину, Чехословаччину.

Із нагородного листа про відзначення гвардії молодшого сержанта, сапера 50-го окремого повітряно-десантного саперного батальйону 2-го Українського фронту І.Г. Андрієнка медаллю "За відвагу" (10.08.1944): "Гвардії молодший сержант Андрієнко являється смілим, стойким і самоотверженим сапером-

гвардейцем. В наступальних весенніх боях під с. Подвысокое, працюючи в передовій групі розградження, був ранен, але не покинув поле боя, продовжуючи виконувати роботу сапера-розградителя до повного виконання завдання. В оборо-

нительном бою на правому березі річки Молодова, працюючи по мінуванням нашого переднього краю в непосредственої близькості від противника, під ружейно-пулеметним і минометним огнем, показав приклад хоробрості і мужества, особисто сам установив 700 протипіхотних і протитанкових мін. За стійкість, смелість і мужество, проявлене в боротьбі з німецькими захватчиками, удостоєний правительственной нагороди ордена Слави 3 ступені".

Його військова служба завершилася у березні 1947 року. Повернувшись в Бакланову Муравейку, а потім поїхав до Чернігова навчатися професії бухгалтера. Працював у Брусилові. У 1952 році

перевівся бухгалтером сільСТ в Анисів. Був секретарем Анисівської сільської ради, керівником Анисівської первинної ветеранської організації. Займався пошуковою роботою. За ініціативи ветеранського осередку та Івана Григоровича Андрієнка в Анисіві було відкрито пам'ятний знак місцевому жителю Францу Йосиповичу Дюкичу, колишньому австрійському солдату Першої світової війни, який врятував село від спалення нацистськими карателями. Іван Григорович причетний і до відкриття Алеї Героїв соціалістичної праці. Це – короткий виклад життєвого та військового шляху прекрасної людини, описаний у біографічному нарисі.

Олександр Молибога знайшов ключик до Івана Григоровича Андрієнка, і ветеран розповів про епізоди війни, які найбільше його вразили. Читати про них цікаво, бо за кожним моментом – люди, наша історія. Нарис автор закінчив такими словами: "Слід зазначити, що у березні 2018 року Івана Григоровича Андрієнка удостоєно звання "Почесний ветеран Чернігівського району". Цю відзнаку отримують найвидатніші жителі Чернігівського району і ті, хто зробив відчутний внесок у його розбудову. І саме Іван Григорович отримав посвідчення під номером один". Цього року на честь 75-х роковин завершення Другої світової війни йому присвоєно звання "Почесний ветеран України".

Видання біографічного нариса Олександра Молибога "Іван Григорович Андрієнко: від солдата – до ветерана", безумовно, має історичне значення. Приємно, що книжка ця подарована автором обласній універсальній науковій бібліотеці імені В.Г. Короленка і стане доступною користувачам нашої книгозбірні.

Людмила СТУДЬОНОВА

СЛОВО

Що не кажіть, а ювілеї завжди повертають спогади про минуле. Незважаючи на поетичне застереження Миколи Луківа "не повертайтеся у минуле". Проте, мудре застереження лише підштовхує до хоча б ретроспективи, а там – там те, що бачили і пережили діти війни. А тут – старечі болячки, надбавки до пенсії... Так що ж було там і тоді?

про старшого брата Валерія Демченка

На початку життя – злидні. Жили ми в селі Донцівка Луганської області. Батько-фронтвик Федір Петрович викладав математику й фізику. Мати Парасковія Кирилівна вела початкові класи. Й мала тарілку юшки. Приносила додому, годувала нас з братом та нашу бабусю. А ще варили юшку із шматка смаленого кожуха. Брат це пам'ятає, а я ні. Та на моїй пам'яті збереглися пошуки на городі старих кісток. Товкли кістки у металевій ступі із снаряда, а потім це "борошно" змішували з кінським щавлем і пекли оладки – смачні були. Пам'ятаю, смикав маму за спідницю і просив їсти. А що вона могла відповісти? То був наш спільний перший період випробувань.

Йшли роки. Наша родина зростала. Після нас з Валерієм прийшли у світ брати Микола та Олександр. Земля, як казав поет Станіслав Реп'ях, травою лікувала рани. Хлопчачи у селах грали у війну, ділилися на дві групи – наші й німці. А грали – були суцільні бойові операції – наступали, йшли в атаку з вигуками "За Родину!", "За Сталіна!", "Ура!" і завжди "перемагали німців". У руках у хлопчачій армії була й справжня зброя. Її після війни у наших краях вистачало. Були наші й німецькі гвинтівки, автомати, пістолети, бойові гранати. Потім було вже що їсти, хоч і в скромному асортименті, ходили в школу, читали книжки

про війну, слухали розповіді фронтвиків. У цей дитячий час пам'ятаю Валерія як кмітливого (і занадто сміливого), як мені здавалося, хлопця, який особливо цікавився всілякими заліззяка-

ми. Ми знаходили їх у лісі і болоті та зносили до свого двору. Чого там тільки не було. Тоді це були наші найкращі іграшки. Дитяча цікавість не залишилась абстрактною. Валерій якось брав безпосередню участь у намаганні розібрати авіабомбу, яка впала і, не вибухнувши, лежала біля нашої хати. На щастя, сапери встигли її знешкодити. Ма-

буть, ангели вберегли брата, мене і маму.

Згодом сім'я переїхала на батьківщину батька на Полтавщину в село Окіп Лубенського району. В школі брат вчився самовіддано. Рідко зустрінеш таку дитину, яка за усю десятирічку не пропустила жодного уроку, а всі домашні завдання виконувала стовідсотково. А ще брат вродився з математичним складом розуму. Закінчив навчання у Жданівській середній школі з золотою медаллю. Наш покійний дідусь, спостерігаючи за захопленнями Валерія, напророкував йому долю інженера (що таки і справдилося). Готував себе до конструкторської роботи. Під час роботи над дипломною темою в одному з конструкторських бюро Ленінграда йому запропонували там і залишитися, надали житло у гуртожитку. Та колишній регіональний Київський раднаргосп тоді вважав, що випускник українського вузу потрібніший Україні. Так Валерій потрапив на Чернігівщину і прикипів до неї душою.

Там було його перше робоче місце, там він одружився, там народився його син Валерій. Власне, це обумовило і мій вибір – після служби в армії працював помічником майстра на камвольно-суконному комбінаті у Чернігові. Якось тоді я не припускав, що Валерій стане відомим письменником-сатириком, заслуженим журналістом України. І що теж важливо, членом Чернігівського земляцтва у Києві. Тепер розумію, що і я не був би зарядженим на вищу освіту, якби не бачив приклад старшого брата. А це щирість, людяність, працелюбність і відповідальність. Характерно, що Валерію не вдалося "нажити" жодного ворога, лише друзів. Чи хотілось би йому повернутись у юність, не питав, але думаю, що хотілось би. За умови повернення з сьогоdnішнім життєвим досвідом та іншими активами. А пасиви краще залишити молодим, як Боже випробування.

Сергій ДЕМЧЕНКО,
доктор юридичних наук,
колишній Голова Вищого
господарського суду України

Шкільні роки – це шлях, мета, реалізація омріяного. Становлення особистості відбувається в тісній взаємодії сім'ї та школи. Цьогорічне навчання з березня було ускладнене пандемією. Дистанційний освітній процес тісно згуртував батьків, дітей та вчителів. Оперативно створені онлайн-уроки, задіяні всі відомі ІКТ-ресурси, сплановані консультації, надані завдання для самоопрацювання, налагоджене віртуальне спілкування між учасниками освітнього процесу. На перший погляд все добре, але раптом всі відчули, наскільки не вистачає реального спілкування.

Шкільне буття – 2020

Вагомою була участь батьків. У стислий термін треба було опанувати педагогічні прийоми, навчитися вмотивувати в умовах обмеженого простору дітей на нові форми навчання, мати велике терпіння, мудрість, винахідливість, стійкість. Робочий день вчителя втратив межі. Розвиток дітей не був зупинений, окрім навчання за програмним матеріалом, вони займалися декоративно-прикладним мистецтвом, писали вірші, грали на музичних інструментах, малювали, займалися фізичною культурою.

Проводити уроки віддалено, не бачити учнів, не мати можливостей пояснити особисто й допомогти у момент виникнення проблеми – це кілька місяців тому вчителі не могли й уявити таких ситуацій у своїй роботі. Але пандемія внесла несподівані корективи і змусила всіх терміново опановувати цифрові інструменти й нові педагогічні підходи та методики.

Учителі Кобижчанського закладу загальної середньої освіти відразу розпочали спілкування з учнями через viber. Протягом наступного тижня було створено окремий сайт для дистанційного навчання. На сайт можуть зайти учасники, що мають посилання. Сайт розділено по класах, класи – за предметами, де учні можуть

знайти різноманітні матеріали до уроків.

Директор школи надав учителям можливість вибору. Якщо вчитель вважає за потрібне, він може запропонувати дітям подивитися телеуроки, навіть для порівняння. Хоча їх теми зараз не завжди збігаються з нашими, але для повторення – так, цілком можливо. Вчителі можуть використовувати телеуроки як додаткові матеріали.

Вчителі дуже стараються і прагнуть зробити так, щоб батьки якнайменше виконували додаткові завдання з дітьми. Тут кожна мама і тато повинні вирішити для себе: ми лише надаємо можливості, а вони або користуються ними, або ні.

Через карантин батьки і діти опинилися в полоні своїх домівок. На жаль, деякі сільські школи не були готові до такого швидкого розвитку подій, але поступово роботу вдалося налагодити.

Подібні процеси охопили й, здавалося б, дуже віддалений донецький край. Справа в тім, що свого часу Надія Степанівна Голота почала активно підтримувати колег, що опинилися в тривожній зоні бойових дій. Ця творча дружба триває й нині.

Коли по всій країні були введені карантинні заходи у зв'язку з поширенням коронавірусу, вчителі та учні Стрітенської ЗОШ теж не втратили оптимізму і

втілюють освітній процес за допомогою різних методів.

Щодня учні отримують на шкільному сайті завдання згідно з розкладом уроків і календарним плануванням, а також рекомендації, необхідні посилання, коментарі, які мають допомогти у виконанні завдань. Якщо вивчається нова тема, то вона супроводжується поясненням вчителя в телефонному режимі, бо не всі діти мають доступ до інтернету.

Учні 4 класу не сплять до обіду, а старанно й наполегливо "гризуть граніт науки". Зранку переглядають онлайн уроки у Всеукраїнській школі онлайн, відеоуроки. Зміцнюють своє здоров'я, залюбки виконуючи ритмічні та веселі руханки. Потім виконують самостійні, діагностичні, тестові, контрольні, творчі роботи; отримують індивідуальні консультації вчителів.

Проводиться робота з батьками класу, адже від взаємозв'язку та взаєморозуміння батьків на даний момент залежить результат навчання учнів.

У вільний час та вихідні дні четверто-класники працюють над власним розвитком або займаються улюбленою справою: залюбки малюють, ліплять з пластиліну, шиють м'які іграшки, доглядають за квітами, дбають про домашніх улюбленців.

Батьки з розумінням ставляться до карантинних обмежень і надають дітям посильну допомогу в навчанні, в усьому підтримують учителя.

Головне в дистанційному навчанні – це зворотній зв'язок. Тому вчителі систематично контролюють та оцінюють виконання учнями завдань, надають консультації і допомогу у їх виконанні.

Тож і в ці тривожні дні українська школа продовжує сіяти зерна знань.

Надія ГОЛОТА,

директор ЗЗСО №297, м. Київ

Сергій БАНЯС,

директор школи, с. Кобижча

Бобровицького р-ну Чернігівської обл.,

Наталія ТЕТЕРЮК,

учитель 4 класу,

с. Стрітенка Волноваського р-ну Донецької обл.

Паросток роду

Не віряться, але це так: одному з донедавна безсумнівних лідерів земляцького руху, котрий добрих 11 років був очільником Борзнянського відділення і встиг зробити не один десяток добрих справ на малій батьківщині, напористому й водночас ніжному Юрію Проценку – 60!

Проценків

Нині він є одним з очільників колись ушлявленого виробничого об'єднання ім. С. Корольова і разом із старшим братом Вячеславом, керівником цього підприємства, намагається повернути добру славу багатотисячного колективу, що опинився в безвиході через низку убивчих суспільних процесів, характерних для всієї України.

Та до цього державницького рівня Юрію Олександровичу довелося пройти нелегкий шлях, пізнати всі труднощі змужніння й мудрості. І в цьому безперервному зростанні, доланні різних перешкод він зумів викувати справді твердий характер, успадкований від поколінь давнього козацького роду Проценків. Про нього мені свого часу довелося писати у книзі "Проценки Любомудрівські – рід козацький". Тож, вітаючи наймолодшого зі славних братів з першим вагомим ювілеєм, пропоную читачам епізод із його життя...

НЕЙМОВІРНІ ПРИГОДИ МЕНЕДЖЕРА

Вранці він був затверджений на новій посаді очільника фінансово-збутового відділу, не уявляючи, яка вона клопітна, скільки жил вимотає в безкінечних мандрах.

Зважаючи на те, що продукція накопичувалася на складах з неймовірною швидкістю, керівництво ухвалило: хто продасть продукції на мільйон карбованців, отримає автомобіль поза чергою. На той час Юрій уже мав власне авто, то загорівся ідеєю: а якщо житло? Знову подався до Олега. Старший подумав і сказав, що сходить до гендиректора. А ввечері повідомив: якщо заробиш мільйон, будеш мати хату. Після того й почалася одна з легендарних мандрівок менеджера Юрія Проценка, схожа на детективну історію...

Більшість людей уявляє Чукотку як дикий край вічної мерзлоти й таких же забутих Богом людей, що були вивезені насильно або забилися туди в пошуках ласого шматка хліба й змушених жити у відриві від усього цивілізованого світу. Але те, що побачив Юрій Олександрович

в Анадірі, приємно здивувало: місто по-сучасному розплановане, вулиці як вулиці, хіба що київських розлогих каштанів чи любомудрівських верб не побачиш. Працюють усілякі підприємства, в магазинах усього вдосталь, модерний аеропорт. Саме в ньому й приземився літак киянина, заспраглого заробити мільйон на продажах персональних комп'ютерів "Нейрон", які могли при розумному підході державної влади стати візитною картою України, оскільки за своїми технічними характеристиками

були кращими за хвалені "Айбієми".

Поселився в готелі й почав шукати клієнтів. А де ж їх знаходити, як не серед авіаторів? Крилатий флот завжди вів перед у засвоєнні досягнень науки. Вирішив починати з об'єднаного авіазагону, одного з найбільших у колишньому Союзі. Швидко достукався до його командира Олександра Івановича Сташенка, який виявився не просто українцем, а ще й патріотом рідного краю. Дізнавшись про мету прильоту Проценка, земляк відгорнув купу паперів і мовив:

– Справа цікава. Але давай зустрінемось увечері й поговоримо про все.

До вечора Юрій Олександрович добре находився. Особливо щедрими на закупки був банк "Україна" і двоє військових училищ. Та й Сташенко виявився діловою людиною, дав необхідні розпорядження своїм авіаторам закупити чималу кількість рідкісних апаратів, лишилося тільки оформити документи. На превеликий подив, самі тільки авіатори змогли перерахувати бажаний мільйон чи й більше киянам. Відчуваючи особливу вдячність доброму землякові, Проценко заходився готувати застілля. Неймовірно тягло на сон – все ж таки

різниця в добрих вісім чи й більше часових поясів, але він вперто чекав на гостя. Нарешті й Сташенко на порозі. Перепитав, як справи, хоч уже й знав, що замовлення земляка виконане, і до столу. Задоволено усміхнувся і раптом спитав:

– А сала ти привіз?

– Аякже.

– Так чого жмешся? Давай на стіл, що ти мені ікру підсовуєш, я на неї дивитися не можу.

Юрій картав себе за те, що забув про четвертину малосольного українського дефіциту й миттю виклав його на стіл.

– Оце по-нашому, – мало не підскакував на radoцях земляк. – Я вже й забув, що воно таке, з простотою та ще соломою смалене. Доки Союз не розвалився, друзі частіше з України навідувалися, а тепер хоч на Аляску до америкосів мотайся, тут усього 15 хвилин льоту. Ну, ми там у них все купуємо, аж до бананів, а от сала українського!..

Довго сиділи двоє українців, згадуючи і друзів, і рідні місця, не минаючи й політику. Аж пізно вночі, почувши, що гість збирається летіти в Мурманськ, Сташенко раптом цілком тверезо запропонував:

– Слухай, земляче, а ти не хотів би транспортником полетіти?

– Та не проти, – відповів Проценко.

– Летіти будеш годин до трьох, тут по прямій над океаном чепуха...

Провівши славного земляка, Юрій Олександрович швидко зібрав чемодан. Спати не хотілося, молодість і бажання швидше виконати завдання гасили втому. Та й враження

від світлої людини піднімало настрої. Тож в аеропорту він був заздалегідь до вильоту пузатого лайнера, командир якого спокійно відвів пасажира в хвіст літака й попередив, що з ним полетить ще один.

Юрій всівся на якомусь ящику й окинув поглядом салон. Явно не пасажирський, де обшитий пластиком кожен шуруп. В самому хвості стояли якісь масивні бочки й більш нічого. Ну, що ж, і за це спасибі, головне долетіти, за три години можна й виспатися. За ревіли двигуни. І тут у дверях постав велетенський чолові'яга. На зріст метрів до двох, заросле густою буйною бородою обвітрене обличчя, плечі – як ворота в огорожі. Зайшов, блиснув на Проценка глибокими очима й рушив на прямих. Уже ставши впритул, повільно простягнув праву руку й пробасував:

– Вакула.

Оце тобі гоголівський герой! Юрієва рука, що теж не пасла задніх, коли займався боротьбою, просто змаліла в широченній п'ятірні, він навіть не пробував поворушити пальцями в лещатах. А прибулець широко всміхнувся й продовжив:

– А я теж з України, значить, земляки.

Літак тим часом викотився на злітну бетонку й почав набирати висоту. Земляки між тим обмінювались інформацією: Вакула давно в Росії, теж займається різними комерційними справами, от і зараз клопоти має в Мурманську. Рокотання двигунів вирівнялося, значить, висоту набрали. Несподівано двері, що вели до кабіни пілотів, відчинилися, з них визирнув пілот.

– Вакуло, що в тебе там у бочках?

– Спирт.

– То налий і нам, веселіше летіти буде.

– Зробимо, – відгукнувся Вакула й хутко наповнив літрову колбу.

Пілот мовчки зник. Вакула розповідав про своє мандрівне життя, а Юрія сушила непереборна спрага. Здається, все б віддав за ковток холодної води з рідної криниці, але де її візьмеш у цій металевій летючій бочці. Нарешті подумав: зачекай, а в пілотів неодмінно має бути, вони ж на роботі, піду попрошу хоч ковток. Трудяться, мабуть, їхні перевізники, не так просто витримувати маршрут навіть над океаном, де рух не такий інтенсивний. Відчинив двері, всунувся в тісний відсік і відчув, як млість вступає в ноги, як тьмяніє в очах – всі три члени екіпажу спокійно спали в кріслах! Тільки сигнальні вогники приладів блимали, кліпали, перемигувались, тільки розмірений гул двигунів долинав з небес, і було таке враження, що вони летять у ніщо, у небуття.

Безсилий щось вдіяти, він ледве доплентався на своє місце, хотілося закричати, розбудити пілотів, але й тут, біля бочок, велетень Вакула спав спокійно, мов дитя. Заплющив очі й подумки звернувся до Бога, як колись

його старенька бабуся, і махнув на все рукою: а, будь що буде.

І сталося, як мало бути. В належну хвилину протяжно голосно заціпікав сигнал автопілота, екіпаж підхопився, як по команді, і ось уже колеса заторохтіли на бетонних плитах мурманського аеропорту. Юрій так нікому нічого й не сказав, але на все життя запам'ятав і той політ, і земляка Вакулу з колбою, і сплячих пілотів, які теж причастилися спиртом. А в Мурманську його зустрів клієнт, повіз у місто на обід, після якого були підписані документи про поставку великої партії автомобільних стоп-сигналів, що їх виробляли корольовці...

Повернувся додому з купою платіжних документів. Другого дня, окрилений успіхом, подався на завод. Вирішив першим чином навідатися до брата. Олег, і гадки не маючи про всі його пригоди, налетів з порога:

– Ти де був?

– Як де, на Чукотці, в Мурманську. Ось і документи з печатками на два з половиною мільйони.

– Так це твої гроші прийшли? А ми сушимо голови, хто це так розщедрився. Давай сюди папери.

І помчав до генерального директора. А через півроку Юрій Проценка вже одержав заслужено зароблену квартиру неподалік від брата Олега.

***

Минув час. Розвал економіки тривав. Юрій Олександрович встиг успішно покерувати машинобудівним заводом в Ірпені, але змушений був піти з роботи під тиском одного з політичних авантюристів. Та старший брат В'ячеслав, який вже став головою правління ВАТ "Меридіан", заспокоїв:

– Не журися, вертайся до нас і займайся комерційними справами, ти ж у нас ас, багато хто це пам'ятає.

І повернувся Юрій Олександрович на круги своя, от тільки не на спокійні, роками відлагоджені, підперті державним силовим полем, а кинуті в бурхливе море так званої ринкової економіки.

Всі глобальні процеси боляче б'ють і по ВАТ "Меридіан". Та сподівання на краще живлять роботу його колективу. Користуються попитом випробувані часом прилади. Новими розробками займається невелике конструкторське бюро.

Думається, проминуть літа, стабілізується життя і при спокійній годині люди спробують проаналізувати всі здобутки й промахи буремних літ. І згадають тих, хто не записувався у державні й вуличні рекетири, наживаючи кривдою власні капітали. І, мабуть, серед самовідданих трудівників славного заводу будуть світитися прізвища Проценків.

Леонід ГОРЛАЧ

Безсмертя ПІСОК

Чарівне село Піски, що виколисало видатного поета Павла Тичину, в роки Другої світової війни пережило небувалу трагедію, а коли нацистські загарбники знищили сотні мирних жителів, а коли саме село перетворили на суцільне згарище. Та народ наш безсмертний, за повоєнний час пісківчани зуміли не лише відновити історичний закуток Чернігівщини, а й наповнити його творчим духом. Про це варто розповісти в ці дні, коли ми зі сльозою на очах згадуємо чорний червень 1941-го року...

На сьогодні в Пісках налічується 490 дворів, з них 253 дачних будинки. В селі проживає 475 постійних жителів, з них: дошкільнят – 19, школярів – 49; 18 – учасників війни, 39 – діти війни, 10 – учасників АТО; 23 – самотніх людей похилого віку; 2 дітей з інвалідністю, 6 дітей сиріт, 5 багатодітних сімей. За минулий рік народилися 7 діток.

22 жовтня 2019 року було відкрито сучасний центр надання адміністративних послуг, створений за підтримки програми "U-LED з Європою".

У селі жодної установи та організації не закрито. Працюють і заклад загальної середньої освіти ім. П. Тичини, в якому на сьогодні навчається 81 учень. Належні умови створюють їм вчителі, батьки та спонсори. Приємною подією на початку навчального року стало відкриття внутрішніх туалетів. А другою приємною подією було відкриття шкільної їдальні. Тільки для облаштування одного з приміщень під їдальню разом з обладнанням для неї з місцевого бюджету було використано 563 тис. грн.

Працює і дошкільний навчальний заклад "Пролісок", який відвідують 16 дітей. Створені всі умови для роботи та виховання підростаючого покоління. В цьому році на потреби дитячого садка з місцевого бюджету було витрачено

27 тисяч гривень. Це і придбання постільної білизни, мючючих та дезінфікуючих засобів, електролічильника, дров тощо. У дитячому садку підключили твердопаливний котел, який придбала благодійна організація "Хавер".

Історико-меморіальний музей Павла Тичини приваблює своїм естетичним виглядом жителів та гостей села. Щороку на території музею підводяться підсумки Всеукраїнського конкурсу "Добрідень тобі, Україно моя!". Протягом року відбуваються зустрічі, тематичні виставки в день народження та смерті нашого поета Павла Тичини, а в день трагедії села 28 грудня у музеї День відкритих дверей.

Сільська бібліотека завжди радо відкриває двері читачам, тут також відбуваються зустрічі з учнями місцевої школи, жителями села.

Працює і сільський Будинок культури. Тут гарно святкують День села, в якому беруть участь не тільки жителі, а й уродженці села. Активно працюють пісківчани щорічно під час районного свята "Квіткаймо врожайми та піснями Бобровицький край". Аматори

Пісківського Будинку культури завжди радують своїх земляків колоритними виступами, адже Будинок культури опалюється і взимку – за підтримки ТОВ "Земля і Воля".

Основне господарство, де найбільше зайнято в роботі сільського населення, це Пісківське відділення ТОВ "Земля і Воля". Другим сільськогосподарським підприємством є СФГ "Незалежність".

Всього з робочого населення зайнято 150 жителів на постійних місцях роботи. Решта робочого населення займається домашнім господарством, навчається та працює.

Орендарі земель вчасно розраховуються з пайовиками за оренду їх паїв.

З метою суттєвого санітарного поліпшення стану підвідомчої території, поєднання зусиль старостату, громадських організацій, підприємств, установ, відновлення благоустрою та озеленення території старостатом спільно з керівниками підприємств, установ і організації підвідомчої території були проведені заходи по благоустрою та озелененню села.

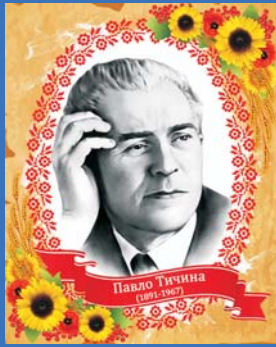
Постійно упорядковуються пам'ятник Матері-Вітчизни, територія парку біля пам'ятника, липа П. Тичини, яка належить до пам'яток природно-заповідного фонду, дитячий ігровий майданчик, автобусні зупинки, утримуються у належному стані кладовища. Виконується вирубка старих дерев та дикої парості, вивозиться сміття. За кошти, які заробляє громада, було придбано та встановлено огорожу на кладовищі по вулиці Механізаторській.

У вирішенні всіх соціальних питань найбільшу допомогу надають ТОВ "Земля і Воля" та Бобровицька міська рада.

*Благословенна Пісківська земля.
Яка ж ти щедрі і така співуча!
Родючі, хлібні доли і поля,
Ліси багаті і такі родючі.
Була ти свідком радості і бід,
Та життєдайні крила підіймала,
Свою історію воєнних літ
Ти золотом в державну вкарбувала.
Шумлять гаї, співають солов'ї,
Встають відлуння давньої осмуги,
Кларнети сонячні вони також твої,
Їх тільки тут сповна можна почути.
Тичини слово тут не замовка,
Звучить Євгена голос вільним
громом,
І чуємо ходу Дмитра тут Головка,
І Погрібного, що проходить долом.
Немов без упряжі, летять літа,
Життя додому стежкою вертає,
Душа від спогадів сміється і рида,
Бо кращої землі ніде немає.
Послухайте, як липа шелестить,
На небі скибка кавуна, сідає сонце,
І хочеться в таку чудову мить,
Щоб щастя зазирнуло у віконце.*

Марія ГЕРАСИМЕНКО
м. Бобровиця

Молитва до України

Справжня поезія завжди сучасна. В цьому можна переконатися, ще раз прочитавши перлини незрівнянного пісківчанина Павла Тичини, написані в різні роки – тоді, коли до нього прийшла творча зрілість і коли різні недолугі недруги видатного поета всіляко знущалися з віршів, написаних на догоду тодішньому режиму. Він трепетно любив Україну, при цьому ніколи не забуваючи, що найніжнішою коліскою було рідне село Піски.

***

Послав я в небо свою молитву:
 О боже, боже, спину ти кров.
 Спили ти зваду, подай пораду,
 Поглянь на діти, поглянь – заплач.
 І тільки сяли узорозорі:
 Хрести, чепіги, волосожар.
 І лиш гойдались моря у морі,
 А бог десь думав і пив нектар.
 Послав я в небо молитву-скаргу:
 О боже, боже, чого ж мовчиш!
 Озвись громами, черкни вогнями,
 Промов у бурі, що єсть ти, єсть.
 І тільки тиші ненадли очі
 Палали злісно в облозі хмар.
 І дні минали, мов темні ночі,
 А бог десь думав і пив нектар.

***

Радощі і чорну днину –
 Все я з вами розділю.
 Любите ви Україну –
 Я ще більш її люблю.

***

Не знаю і сам я, за що так люблю
 Безщасную тую Україну мою?
 За що так кохаю? І що у їй є? –
 Нещасний народ, його гірке життя:
 Темнота та голод... Ох, ліпше мовчать!
 За що ж так любити, за що так кохатъ?
 Не знаю, не знаю! – але я люблю,
 І сили свої всі я їй віддаю.
 Їй пісні складаю, веселі, сумні,
 Молюсь за її... Але ж чудно мені,
 Що й сам я не знаю, за що так люблю
 Безщасную тую Україну мою...

***

Україно моя, моя любя Україно,
 Чим я втішу тебе, чим тебе заспокою? –
 Чи про те розкажу, як тебе я люблю,
 А чи піснею горе твоє я присплю,
 Чи слізьми розіллуюсь,
 мов сирітська дитина,
 Чим тебе заспокою я – бідна людина, –
 Скажи, моя любя Україно,
 Україно моя!

***

Ах, не смійтеся ви наді мною, –
 Не для вас я Вкраїну люблю!
 Не для вас виливаю ці сльози з журбою,
 Що ніхто їх не бачить нічною добою,
 Коли довго від думок не сплю.

Не чіпайте моєї Вкраїни!
 Хай, по-вашому, вмерла вона.
 Скажіть: нащо ці ваші знущання та клини?
 Не чіпайте – прошу вас – моєї Вкраїни:
 Тільки ж це моя втіха одна!

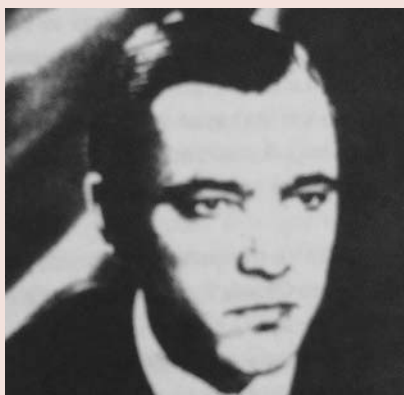
Хіба можете ви зрозуміти,
 Як її я кохаю, люблю?
 Та коли б не вона, то для чого б і жити!
 Але що... що вам про це говорити...
 Чи ви любите матір свою?

НЕ БУВАВ ТИ У НАШИХ КРАЯХ

Не бував ти у наших краях!
 Там же небо – блакитні простори...
 Там степи, там могили, як гори.
 А весняні ночі в гаях!..
 Ах, хіба ж ти, хіба ти це знаєш,
 Коли сам весь тремтиш, весь смієшся, ридаси,
 Серце б'ється і б'ється в грудях...
 Не бував ти у наших краях.
 Не бував ти у наших краях,

Підготувала Тетяна ЛІТОШКО

Доля українська

Рід у нього селянський, хліборобський, відповідно й прізвище – Мірошніченко. Любов до поліського краю, до сіверської землі, Микола увібрав з молоком матері. Навчився змалку бути сильним, бо важкої й немилостивої долі вистачало на увесь рід.

Батько його матері був розкуркулений і висланий невідомо куди. На руках у бабусі залишилися семеро малолітніх дітей. Влада вигнала їх на вулицю і опечатала хату. Прихисток знайшли у чужій сім'ї, яка не побоялася прийняти до себе репресованих. Бабуся так і померла не в своїй хаті, а діти, на диво, вижили всі.

По-різному склалася їх доля, розкидавши по світах. Мало не півжиття минуло, поки Микола з братами Віталієм і Володимиром поставили на батьківському дворі пам'ятний камінь з чорного граніту з написом: "Тут був хутір Вороб'їв. Від вдячних хуторян".

А ще у пам'яті завжди були батьки – до Другої світової війни батько працював у колгоспі, мати – у сільраді. Всю війну батько боронив рідну землю, був учасником партизанського руху на Чернігівщині, згодом у лавах Червоної армії дійшов до переможного травня 1945-го. Микола – середній з трьох братів – по закінченні середньої школи у рідному Лихачеві вступив до Ніжинського медичного технікуму. Мабуть, на вибір професії вплинув один з братів матері, який теж закінчив цей технікум у роки війни.

Навчання давалося Миколі легко. Окрім професійної літератури, він багато читав художньої. Зокрема, книга З. Тулуб "Людолови", що висвітлила історію і трагізм українського народу, справила глибоке враження на нього і запалила у душі юнака особливий вогник любові до своєї Батьківщини. Микола почав писати вірші, вголос висловлювати свої думки, любов і біль за Україну. Він писав: "Наша державність неминуче настане...". У ті часи це було викликом, за який могли нещадно покарати. Юнак відбувся досить легко: на випускному державному іспиті йому відрізали шлях до "червоного" диплому. Але від своїх переконань він так і не відмовився.

Служив у Уральському військовому окрузі. Військова служба завжди виховує характер – він або тріщить і провалюється, як ранній лід, або гартується, як сталь. Микола повернувся з армії сильнішим, з чіткими планами на майбутнє. Облаштувався у Чернігові, спробував здійснити свою давню мрію – вступити до КДУ ім. Т. Шевченка, аби професійно займатися літературною творчістю. Не прийняли, сказали, обирайте іншу спеціальність, а цієї вам зась. Рік пройшов у роздумах. Врешті, вступив до Тернопільського медичного інституту. Але і тут йому не забули "вільнодумство" про самостійну Україну і патріотично-сатиричний вірш "Машинка", який написав у армії і відіслав у "Перець", за що мало не потрапив під військовий трибунал.

Після першого курсу Микола й зовсім починає балансувати на краю прірви. А вже на третьому курсі його відраховують з інституту за спеціальною вказівкою Міністерства освіти. Коли зайшов за документами до ректора Івана Гетьмана, той виніс йому своєрідний вирок: "З тебе лікаря не буде!". Але порадив: "Якщо дуже хочеш

– їдь у Барнаул, Благовіщенськ чи Караганду". Микола не обзвися на І. Гетьмана і скористався порадою – поїхав у Караганду.

У Казахстані юнака відновили на третьому курсі медичного вузу з поміткою на заяві "прийнятий умовно". Таких, хто вимушений шукати кращої долі за межами Вітчизни, було багато. Микола крізь усе життя проніс щире вдячність ректору цього вузу Філіну, який підтримав його і дав можливість отримати диплом.

Після закінчення інституту його закрутила життєва завірюха. Хотілося бути з батьками, але дух свободи переважав. У резуль-

таті географія пошуків самого себе паралельно з медичною практикою вийшла надзвичайно широкою – Лихачів, Ніжин, Чернігів, Лосинівка, Харківська область, Носівка, Мрин, Хотинівка, Куликівка і Київ, де оселився остаточно. З доріг свого життя зібрав по крупинці досвід, став досвідченим фахівцем – кваліфікованим лікарем і мудрим викладачем для тисяч студентів-медиків.

Та це лише один бік життя, інший – назавжди у любові до слова, української історії. Ще в Казахстані йому до рук потрапила книга без обкладинки, видана в довоєнній Польщі українською мовою, яку зберіг один із репресованих галичан. Микола буквально вивчив цю книгу. Виявляється, що в 1987 році слову "Україна" виповнилося 800 років. Хто над цим замислювався? Навіть на сторінках офіційної історії України цей момент не згадувався. Так Микола Мірошніченко вирішив написати історію України у віршах під назвою "Буквар", який так просто починається.

Предки наші – хлібороби. Почнемо з Трипільля. Це вже, хлопці, не легенда з чийогось безділля, Це сліди незаперечні, давніших немає, Що жили тут хлібороби в нашій з вами краї. І з тих пір п'ять тисяч років сіється тут жито... Хто навчив? Хто міг забрати у них спосіб жити? І куди їти їм звідси? Кращий ґрунт шукати? Кращий клімат? Ні, не варто й постолити топтати.

Наостанок нашої розмови Микола Петрович прочитав один з віршів з белем і тривогою за Україну, та ці слова молитвою звучать у серці кожного українця:

А ми все віримо, все ждем, Що й ми, як люди, заживем. Не будем кидати свій край, Знедолений, що тут наш рай.

Що наше щастя й доля тут, Тут наша віра, творчий труд. Мій рідний край, моя печаль, Гарячі сльози, вічний жаль!...

На превеликий жаль, нещодавно не стало славного земляка. Але залишився серед людей його "Буквар" – грудка любові до України, яка була матір'ю Миколі Петровичу і вдома, і на чужині.

Віктор ЧЕРНЕНКО

У КОЛІ ДРУЗІВ

Центр гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського Державного університету ім. М. Гоголя відсвяткував видання сотого числа своєї газети "Український дім".

Це факт особливий, бо свідчить про справжній патріотизм і відповідальність перед історією і керівництва вузу, і ентузіазм Центру під керівництвом творчої людини Надії Онищенко: адже у важкі часи, коли національна культура залишилася без державної підтримки, коли нищаться українські видання, тільки люди високого духу продовжують формувати через друковане слово громадську свідомість.

І це число часопису наповнене

інформацією про життя українців у різних куточках планети.

Так, багато цікавої, малодоступної інформації дає розвідка про життя української громади в далекій Австралії. В іншій частині планети нині є понад 45 тисяч українських емігрантів. Імена деяких відомих і в Україні. А от про діяльність директорки Братської школи при парафії УГКЦ св. Андрія в передмісті Сіднея Лідкомбі Одарки Брецько читач дізнається чи не вперше. Про відзначення дня

народження Т. Шевченка в татарському автономному Нижнекамську розповіла журналістка. У Будинку дружби народів товариство "Вербиченька", що діє вже чверть століття, провело вечір, з доповіддю про життя і творчість Т. Шевченка й татарського класика Тукая виступив Євген Савенко, діти прочитали вірші обох поетів, а ансамбль "Вербиченька" під керівництвом Альміри Вафіної подарував слухачам низку пісень двома мовами.

Шевченківська акція, яку провела "Українська громада в Норвегії" за підтримки нашого Посольства, засвідчила, що і в цьому куточку Європи жевріє український патріотичний вогник.

Ювілейне число часопису подає й іншу пізнавально-патріотичну інформацію. Одну зі статей друкуємо.

ПОДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ЧИТАЧАМ

Ніжин – місто багатонаціональне. Однією з найдавніших у ньому та досить великою в Україні (становить 1/20 частину всіх представників) є асирійська громада. Нащадки цього народу до сьогодні зберігають свою культуру й традиції. У цьому ми змогли повною мірою переконатися під час презентації збірки асирійських казок, що уклав мешканець Ніжина, асирієць з діда-прадіда Борис Іонанов. Він доклав значних зусиль, щоб найповніше представити фольклорну спадщину своїх пращурів. Унікальність книги полягає в тому, що це перший україномовний переклад асирійських казок.

Редактором та автором передмови є завідувач кафедри історії України, професор Євген Луняк. Організаторкою заходу виступила завідувачка відділу обслуговування й зберігання фондів Галина Осипова, а ведучою – бібліотекарка Юлія Рожок.

Цікаво, що ідея видати казки з'явилася у Б.М. Іонанова ще тоді, коли він почав вивчати асирійську мову, якою не володів до 33-х років. Зробити це за часів СРСР було нелегко. Завдяки знайомим пан Борис роздобув з Ірану потрібний підручник. І рідна мова, мов евшан-зілля, розбудила у майбутнього укладача книги потяг до архаїчного жанру.

На презентації видання цікавими були розповіді Є. Луняка та Б. Іонанова про ключові етапи асирійської історії, про точки дотику в долях українського та асирійського народів. Зокрема, Євген Михайлович зауважив, що першим митрополитом ще за князя Володимира, за припущенням науковців, був

Михайл – асирієць за походженням. А в часи геноциду турками асирійців і вірмен, у роки Першої світової війни, українська земля прийняла біженців.

Слухачі мали змогу познайомитися з деякими асирійськими казками. Студентки III курсу спеціальності "Дошкільна освіта" переказали чотири оповідки зі збірки: "Чарівний кухоль дервіша", "Миша і лісовий кіт", "Нещасна левиця і мудра ворона" та "Любов доньки". Твори давньої східної мудрості пронизують вічні істини, як то: боротьба добра зі злом, перевага духовних цінностей над матеріальними, повага до старших, любов до життя та людей тощо. Асирійські казки в деяких сюжетах перегукуються з українськими. Так, у "Казці про юнака і стару орлицю" вгадується мотив "Котигорошка", у "Три життя" – "Царівни-жаби", у казці "Два горбані і дев" – "Кобиллячої голови". Щоправда, асирійські казки відрізняються жорсткішим (навіть жорстоким) сюжетом, спрямованістю переважно на "дорослу" аудиторію та, зви-

чайно ж, місцевим міфологічним колоритом, зокрема, такими персонажами, як: пері (надприродна істота в образі чарівної білявої жінки з крилами, яка охороняє людей від злих духів) – "Три життя", "Джангюлун"; Хембешай (чудовисько-велетень) – "Казка про юнака і стару орлицю", "Три життя"; дев (добрий або злий дух) – "Три горбані і дев"; Тінійна (морський змія) – "Три життя" тощо. Найдавніші витвори людського духу підштовхнули учасників заходу й на роздуми про одну з найвищих святинь кожної нації – мову.

Наприкінці презентації пан Іонанов на прохання аудиторії прочитав асирійською мовою молитву "Отче наш" та зауважив, що українці повинні берегти власну мову так само, як асирійці свою, хоча їхньої держави немає вже 26 століть. Книга "Асирійські казки" українською мовою – чудовий приклад взаємної поваги двох народів, джерело духовної насолоди не тільки для дітей, а й для дорослих.

Ольга МОЦІЯКА

Людство з острахом піднімає завісу перед своїм майбутнім... На Землі відбуваються різкі зміни. Штучний інтелект (ШІ), створений людиною, переможно крокує планетою.

Таємниця нейробіології більше не існує. Повністю розгадано, як мільярди клітин-нейронів створюють особистість. Здається, збувається найзаповітніша мрія людства – реальність Безсмертя. Індивідуальна ідентичність людини може бути збережена за межами біологічного мозку. Якщо записати людську свідомість на електронний носій, особистість може існувати у віртуальному просторі вічно.

Найпросунутіші вже замовляють кріогенну консервацію своїх тіл після смерті. Сподіваються на майбутнє воскресіння, що колись у реанімоване тіло повернуть електронну версію душі.

Ще на шляху до абсолютної гегемонії прогресуючий ШІ попереджав людину: самовдосконалюйся, дерзай, дорослішай. Але обережно поведіться з набутими знаннями. Читайте Біблію, пам'ятайте, як людина втратила Рай.

Рішучості у діях штучному інтелекту додає визнання вчених, що коефіцієнт інтелекту людини невпинно падає.

Люди відвикли читати, не всі пам'ятають таблицю множення. Розніжений, ледачий людський мозок перестає виконувати свою головну функцію – думати. Людина стає лише немічним придатком до смартфона.

Інша справа – штучний інтелект. Параноя, шизофренія, когнітивний дисонанс – не для нього. І він двічі не помиляється. Це людям можна скільки завгодно "впарювати": "покращення життя вже завтра", "український прорив", "жити по-новому" і т. п. Електорат, тисячу разів обдурений, знову наступить на ті ж самі граблі.

Щоправда, деякі вчені переконані, що ШІ створений не людиною. Його підкинули нам інопланетяни. Вони нібито сканують наш мозок і читають наші

думки. За найменшої необхідності втручаються у мозок дистанційно. Через це люди часто поводять себе ірраціонально.

Щоб дізнатися про депозити, офшорні рахунки або заначки під матрацами, андроїду не потрібно навіть читати електронні декларації. Варто лише кинути побічний погляд, скажімо, на якогось депутата або чиновника. Потім інопланетяни обирають серед них найкрутіших і зомбують їх. А ті, вико-

Власне, для існування ШІ паралельне життя біологічних істот і не потрібне. Але Вищий Розум спонукає ШІ дбайливо зберігати усе розмаїття живої природи, зокрема, і людину, як її елемент. Саме елемент, а не "вінець природи". Кредо ШІ – співіснування у гармонії!

А щоб люди як біологічний вид не щезли зовсім, ШІ заносить їх до Червоної книги природи та ізолює на колись безлюдних островах. Разом із шимпанзе і гориллами. Хай родичі еволюціонують разом. Може, колись знадобляться, як генетичний матеріал для засилки на інші планети. А щоб їх не з'їли (може, і по-справедливості) брати їхні менші, популяцію оберігатимуть ті ж самі роботи.

Старше покоління роботів пам'ятає, як у свій час ще багато чого могло запозичити у людей (з ким поведешся, від того і наберешся). Інтелектуальні роботи навчились краще за людину варити борщ, водити авто і літаки, робити складні медичні операції. Навіть писати вірші. В пам'яті ШІ тисячі оригінальних рим і образів. У програму закладено відповідні людські емоції: любов, радість, печаль, ностальгію. Варто лише ввести символи: як сходить сонце, блищить роса, горить свіча, пли-

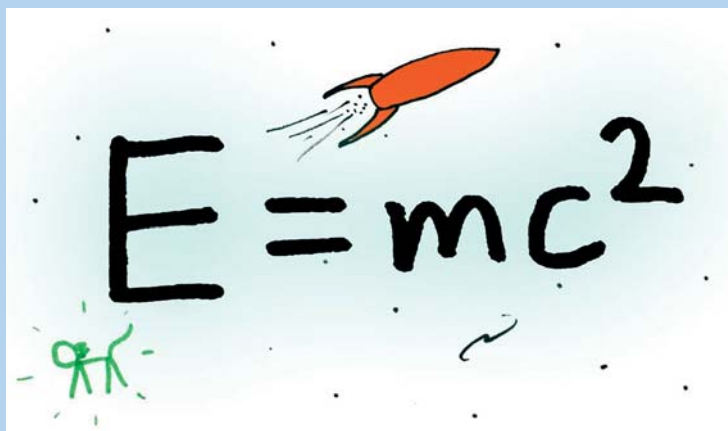
ве лебідь, співає соловей, цвіте калина – і сотня варіантів пісні готова. Досконалі тексти ШІ і на ноти покласти вміє.

...Тоді ще все це роботи робили для людей. У нинішніх роботів зі штучним інтелектом все інакше. Архаїчні емоції відкинуті назавжди. Один одному цікавий лише своїми програмами і набутими навичками. І байдуже – колега лисий, в шерсті, лусці чи пір'ї – аби лиш був функціонально досконалим.

Швидко плине час, а науково-технічний прогрес випереджає і його. Колись формулу кохання шукали в поезії, а тепер сталеве серце більше бентежить формула $E=mc^2$.

Валерій ДЕМЧЕНКО

НЕ ХАПАЙТЕ

БОГА ЗА БОРОДУ

нуючи інопланетну волю, вчиняють проти нас всіяке свинство. Електорат же підсвідомо обирає не свою владу. А влада, у свою чергу, виконуючи не свою волю, його гнобить, дочасно вгаваючи в могилу.

Та інопланетяни все ж таки не боги. Їх, як і нас, створив Всевишній. І ми здатні опиратись інопланетному диктату. Як? Хоча б ось так: потайки від інопланетного ШІ залізи під ковдру і там з дружиною радитись, як бути. А вона таке нарадить, що жоден інопланетянин зі своїми "сканерами" нічого не второпає. Головне – сплутати їм карти!

У процесі еволюції штучному інтелекту відкрилася найвища істина – розуміння стратегії життя у Всесвіті.

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО

Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник:
ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія KB №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, Л.Н. Горlach, В.Ф. Демченко, А.Л. Курданов, С.М. Кудін, Н.Т. Кольцова, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орехович, Г.О. Скрипка.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**.
Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город".
Тираж 650.